

7. Országos Kompetenciamérési adatbázis

Hermann Zoltán – Molnár Tímea Laura

Bevezetés

Az Országos Kompetenciamérés (OKM) keretében 2001 óta összesen öt alkalommal került sor a közoktatásban tanuló diákok tudásának standardizált tesztekkel történő mérésére. A lebonyolítást az OKÉV koordinálta (Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpont), kezdetben a KÁOKSZI (Kiss Árpád Országos Közoktatási Szolgáltató Intézmény), majd a KMÉO (az Oktatási Hivatal Közoktatási Mérési Értékelési Osztálya) és a SuliNova Kht. Képességfejlesztési Kutatóközpontjának szakmai közreműködésével. Az OKM jellemzően a 6., 8. és 10. évfolyamos tanulók szövegértési és matematikai eszköztudását, ill. a 4. évfolyamos tanulók alapkészségeit méri, kiegészülve egy, a tanulók jellemzőit és családi körülményeit felmérő tanulói háttér-kérdőív, és az intézmények és telephelyek oktatási körülményeit felmérő iskolai és telephelyi kérdőív felvételével. A kompetenciamérés célja többértű. Egyrészt: a teljes közoktatási rendszer teljesítményének mérése, országos szintű adatok a központi oktatáspolitiká számára. Másrészt: az egyes iskolák, telephelyek teljesítményének mérése és értékelése, iskolai szintű adatok az iskolafenntartó önkormányzatok és a központi tanügyigazgatás számára. Végül: az iskolák pedagógiai-szakmai mérési-értékelési gyakorlatának a kialakítása és segítése, adatok az iskolák szakmai programjának fejlesztéséhez. A kompetenciamérés hangsúlyozottan nem azt méri, hogy a felmérésben résztvevő diákok mennyire vannak a tananyag (a Nemzeti alaptantervben és a különböző kerettantervekben meghatározott, és a tankönyvekben közvetített tudástartalom) birtokában, hanem hogy mennyire képesek elsajátított képességeiket életszerű, praktikus szituációkban alkalmazni, s milyen mértékben rendelkeznek a továbbfejlődésükhöz szükséges kompetenciákkal¹.

A tanulmány bemutatja az OKM-adatforrások főbb jellemzőit és elemzési lehetőségeit, kitérve az adatokhoz történő – jogszabályban rögzített és gyakorlatban történő – hozzáférés kérdésére, ill. az adatbázisok, adatok hiányosságaira és az elemzések korlátaira.

¹ A kompetenciamérések tartalmi kerete jogszabályban rögzített, és részletesen megtalálható a közoktatás minőségbiztosításáról és minőségfejlesztéséről szóló, 2007. április 5.-től hatályos 3/2002. (II.15.) OM-rendelet 2. számú mellékletében; emellett a tartalmi keretek részletes összefoglalását adja Balázsi et al. (2006, 9.-22. o.).

Az Országos Kompetenciamérések ismertetése

Az első, 2001-es felmérést követően az Országos Kompetenciamérés az érintett évfolyamokat, az egyes évfolyamokon belül a központi mintába került tanulók körét, a mintaválasztás módját, ill. a felvett kérdőívek számát és összeállítását tekintve kisebb-nagyobb módosításokon ment keresztül. Az alábbiakban a kompetenciaméréseket évenként összehasonlítva mutatjuk be ezeket a változásokat. A felvett kérdőívek számának és összeállításának tárgyalásakor kitérünk az adatforrásban hozzáférhető egyéb adatokon kívül az adatok ágazati szintű elemzésének lehetőségeire, ill. a fejezet végén a jelenleg hatályos jogszabályi háttér ismertetésével bemutatjuk, hogy az elkövetkező években mely korosztályra vonatkozó adatok várhatók az OKM felméréseiből.

Az érintettek köre és a mintaválasztás módjai az eddigi mérések során

A 2001-es felmérés lényegében a jelenlegi Országos Kompetenciamérések előzményének tekinthető. 2001-ben a tanév és egyben egy-egy iskolaszakasz elején, az 5. és 9. évfolyamon mérték a tanulók matematika és szövegértés eszköztudását, tehát ún. 'bemeneti tudását'. 2003-tól kezdve a tanév végén (májusban) került sor az adatfelvételre, 2003-ban még csak a 6. és 10. évfolyamokon, 2004-ben kiegészülve a 8. évfolyamos diákok felmérésével, 2006-tól kezdve pedig a 4. évfolyamos tanulók alapképességeinek és készségeinek (írás, olvasás, számolás, gondolkodás) életkor-specifikus diagnosztikus mérésével. 2003-tól kezdődően tehát a cél egy-egy iskolaszakasz végén a diákok 'kimeneti' tudásának mérése.

A továbbiakban 2003 és 2008 közötti adatfelvételek jellemzőit mutatjuk be. Az adatfelvételek legfontosabb jellemzőit az 1. táblázat foglalja össze. A 2003-as és 2004-es felmérésekben az említett évfolyamok összes tanulója részt vett, ugyanakkor évfolyamonként minden résztvevő iskolából húsz, irányított véletlen mintával kiválasztott² diák tesztfüzetei kerültek be az országos – s nem iskolai – szinten reprezentatív mintába (a 10. évfolyamon a különböző iskolatípusokat külön egységként kezelték (Balázsi (2006)), tehát ha egy iskolán belül több képzési típusban – gimnázium, szakközépiskola, szakiskola – tanultak a diákok, akkor az egyes képzési típusokba tartozók közül külön-külön választottak ki 20-20 diákot). A későbbi felmérések során is a kiválasztott évfolyamok minden diákja kötelezően kitöltötte a

² Az irányított véletlen mintavétel során a tanulók képességének eloszlására koncentrálva biztosították, hogy jobb, ill. gyengébb képességű diákok is egyaránt bekerüljenek a mintába, így az egyszerű véletlen mintaválasztáshoz képest jobb becslés kapható az iskola átlagos teljesítményéről (Balázsi et al. (2006)).

tesztfüzeteket, viszont a diákok teljesítményének központilag történő, teljeskörű értékelésére 2006-ban és 2007-ben a 4. és 8. évfolyamos tanulók körében, 2008-ban a 6., 8. és 10. évfolyamos diákok körében került sor. A 6. évfolyamos tanulók felmérése 2006-ban 195, 2007-ben 200 országosan reprezentatív intézmény minden tanulója kiterjedt, míg a 10. évfolyamos diákokra vonatkozó felmérés során minden intézmény minden telephelyéről képzési formánként 30 véletlenszerűen kiválasztott diák került be a központi mintába. A 2008-as OKM 4. évfolyamos tanulóira vonatkozó felmérése 200 országosan reprezentatív intézmény minden tanulója nézve kötelező volt.

1. táblázat: Az Országos Kompetenciamérések központi elemzésébe bekerült tanulóinak összefoglaló táblázata évfolyamonként, 2003-2008

	4. évf.	6. évf.	8. évf.	10.évf.	SNI-diákok	(kérdőívek)
2003	Ø	iskolánként 20 fő	Ø	iskolánként és képzési típusonként 20 fő	Ø	tanulói iskolai
2004	Ø	iskolánként 20 fő	iskolánként 20 fő	iskolánként és képzési típusonként 20 fő		
2006	teljeskörű	195 országosan reprezentatív intézményben teljeskörű	teljeskörű	minden iskola minden telephelyéről képzési formánként 30 fő	teljeskörűen kötelező, országos átlagban Ø	tanulói iskolai telephelyi
2007	teljeskörű	200 országosan reprezentatív intézményben teljeskörű	teljeskörű	minden iskola minden telephelyéről képzési formánként 30 fő		
2008	200 országosan reprezentatív intézményben teljeskörű	teljeskörű	teljeskörű	teljeskörű		

A sajátos nevelési igényű diákok központi értékelésbe való bekerülése is változott az évek során: az első három mérés alkalmával, ill. a későbbi mérések során azon évfolyamok esetében, amelyekben mintavétellel választották ki a központilag javított tesztfüzeteket, az igazoltan sajátos nevelési igénnyel rendelkező diákok helyi pedagógus-döntés nyomán kitölthették a tesztfüzetet, ugyanakkor az országosan reprezentatív, irányított véletlen mintába nem kerültek be. A 2006-os felméréstől kezdve azon évfolyamok esetében, amelyekben nem történt mintavétel, a következő tanulók mentesültek a tesztek megírása alól³: az olyan

³ Az SNI-diákokon kívül azon diákok élveztek mentességet a teszt megírása alól, akik valamilyen sérülés folytán ideiglenesen nem voltak képesek írásra, vagy olvasásra; ill. azon diákok, akik kevesebb, mint egy éve részesültek magyar nyelvű oktatásban, és emiatt problémáik voltak a magyar nyelv megértésével, használatával. Rajtuk

mértékű (i) testi vagy érzékszervi fogyatékos tanulók, ill. a (ii) beszéd fogyatékosokkal rendelkező tanulók, akiket fogyatékoságuk megakadályoz a teszt kitöltésében, (iii) az enyhén és közép súlyosan értelmi fogyatékos tanulók, ill. (iv) az autista tanulók; feltéve, ha a tanuló sajátos nevelési igényét a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság állapította meg. Ugyanakkor nem mentesültek a tesztek megírása alól a pszichés fejlődési zavarral rendelkező (diszlexiás, diszgráfiás, diszkalkuliás, magatartási zavaros, stb.) tanulók; eredményük a központi adatbázisban bár megtalálható, viszont nem számít bele az iskola eredményébe, s így az országos átlagba sem.

Az Országos Kompetenciamérések során felvett adatok

A kompetenciamérések során felvett adatok négy csoportba sorolhatók: (1) a tanulók matematika és szövegértés kompetencia-teszteredményei, s az ehhez kapcsolatos egyéb változók; (2) a mérés napján kitöltött jelenléti ív adatai; (3) a központi elemzésbe bekerült tanulók által kitöltött tanulói háttér-kérdőívek, ill. (4) a felmérésben résztvevő iskolák és telephelyek által kitöltött iskolai és telephelyi kérdőívek adatai.

A matematika és szövegértés teszteredmények az egyszerűbb összehasonlíthatóság érdekében egyaránt standardizált formában állnak rendelkezésre (mindkét esetben az átlag: 500 pont, szórás: 100 pont). A pontszámok alapján - a PISA 2000 vizsgálatban használt módszerrel meghatározott - képzett kategoriális változó a tanuló képességszintje, amelynek segítségével meghatározható, hogy a tanuló legalább milyen képességeket tudhat magáénak, és milyen képességek tekintetében marad el a magasabb képesség-szinteken lévő társainál (Balázsi et al. (2006)). A tanulók matematika és szövegértés eszköztudásuk alapján négy képességszint szerint öt kategóriába sorolhatók; egy adott, a képességek hierarchiáját figyelembevéve kialakított képességszinten lévő tanuló az alsóbb szintekhez tartozó képességeknek is birtokában van, és várhatóan az adott szinthez tartozó kérdéseknek legalább 50%-ára helyesen tud válaszolni⁴.

kívül természetesen még a kompetenciamérés napján hiányzó diákokra nem áll rendelkezésre érvényes teszteredmény. A részletes mentesítő körülmények megtalálhatók a kompetenciaméréseket megelőző adatszolgáltatási kötelezettségükről szóló, iskoláknak kiküldött tájékoztató levelekben. E levelek, és minden, kompetenciamérésekkel kapcsolatos hivatalos dokumentum elérhető az Oktatási Hivatal alábbi oldalán: <http://www.oh.gov.hu/main.php?folderID=1149&objectID=5006225>.

⁴ A képességszintek kialakításának módszertani hátterét részletesen tárgyalja Balázsi et al. (2006, 28.-30. o.); az egyes képességszinteken elvárt képességek részletes kifejtése szövegértés és matematika szerinti bontásban megtalálható szintén Balázsi et al. (2006) összefoglaló tanulmányában (30.-33. o.; 35-37. o.).

A jelenléti íven feltüntetett adatok elsősorban a mérések koordinációját, utólagos ellenőrzését segítik elő (pl. a tanuló által kitöltött tesztfüzetek kódjának; a tanuló különböző tesztfüzetek kitöltése során való jelenlétének, hiányzásának, késésének; a tanuló mentességének feltüntetésével), részben a tanulói háttér-kérdőívekben tapasztalható válaszmegtagadást pótolhatják valamelyest (pl. a tanuló nemének és előző félévi matematika-osztályzatának feltüntetésével).

Az 1. táblázat utolsó oszlopában feltüntettük azt is, hogy az adott év kompetenciamérése során milyen háttér-kérdőívek kitöltésére kérték a központi elemzésbe bekerült tanulókat, iskolákat, esetleg telephelyeket: látható, hogy az iskolai és tanulói kérdőíven felül a 2006-os felméréstől kezdve létezik telephelyi kérdőív⁵. A háttér-kérdőívek arra (is) szolgálnak, hogy a tanulók és intézmények kompetencia-eredményei a tanulók családi háttérét, környezetét, lehetőségeit, ill. az iskolák és telephelyek jellemző körülményeit figyelembe véve elemezhetőek legyenek; kitöltésük viszont nem kötelező.

Az adatbázis olyan képzett változókat is tartalmaz, amelyek a diákok családi háttérét és a telephely tanulói összetételét összefoglaló módon jellemzik. Az iskolajelentésekben közölt becsült iskolai teljesítmény ('hozzáadott pedagógiai értékének') számításánál a tanulók kompetencia-teszteredményének átlagát a tanulói háttérkérdőív adatai alapján kialakított családi háttér-indexszel korrigálják. Így az iskolákra megállapítható, hogy a tanulóiktól a szocioökonómiai háttérük tükrében elvárt, becsült teljesítményhez mennyit tudott az iskola hozzáadni; vagy éppen ellenkezőleg, tanulók potenciális lehetőségeikhez képest ténylegesen gyengébb eredményt értek-e el a kompetenciaméréseken. A telephelyek átlagos kompetencia-teszteredményének értékelésekor a családi háttér index mellett figyelembe veszik a telephely tanulói összetételét is, a telephelyi kérdőív adatai alapján. Az indexeket a 2. táblázatban feltüntetett kérdések, kérdéscsoportok alapján képzik.

Ezen kérdéscsoportokon kívül mindegyik év tanulói háttér-kérdőívében szerepelt a tanuló legmagasabb iskolai végzettségére vonatkozó aspirációit feltáró kérdés; a háztartás összetételére, méretére vonatkozó és a tanuló könyvolvasási szokásaira vonatkozó kérdéscsoport. Az évek során egyre hosszabb tanulói kérdőív fokozatosan egészült ki az

⁵ Az első, 2001-es méréshez még nem kapcsolódott sem tanulói háttér-kérdőív, sem iskolai kérdőív.

iskola/osztály jellemzőire; a tanuló tanulmányi eredményeire, tanórán kívüli egyéb iskolai foglalkozásokon való részvételére, szubjektív jövedelmi helyzetére, lakóhelyére vonatkozó kérdésekkel; míg a legutolsó két év kérdőívei a szülők iskolai aktivitására és a tanuló nyári szünetes tevékenységeire is rákérdezett.

2. táblázat: A központilag képzett indexek előállításához felhasznált változók listája az OKM-kérdőívekből

az index neve	az index előállításához ⁶ felhasználható (végül felhasznált) változók, kérdéscsoportok
családi háttér-index	<ul style="list-style-type: none"> – szülők iskolai végzettsége – szülők munkaerőpiaci státusza – az otthon található könyvek száma (+van-e a diáknak saját könyve?) <ul style="list-style-type: none"> – a család anyagi, szociális helyzete – a család birtokában lévő anyagi javak – tanulást segítő eszközök otthoni megléte (található-e a család birtokában legalább egy számítógép?) <ul style="list-style-type: none"> – közös családi programok, kulturális tevékenységek
a telephely tanulói összetétele alapján képzett index	<ul style="list-style-type: none"> – átlag feletti anyagi körülmények között élők, – nagyon rossz anyagi körülmények között élők, – rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülők, <ul style="list-style-type: none"> – veszélyeztetettek, – az iskolában térítésmentesen vagy kedvezményesen étkezők, <ul style="list-style-type: none"> – ingyenes tankönyvben részesülők, – munkanélküli szülővel rendelkezők, – diplomás szülővel rendelkezők aránya a telephelyen
a tanulói nehézségekkel küzdők aránya alapján képzett index	<ul style="list-style-type: none"> – sajátos nevelési igényűek, – tanulási nehézségekkel küzdők, – évfolyamismétlők aránya a telephelyen

Forrás: Országos Kompetenciamérés 2007, Országos jelentés, 78.-80. o.

Az iskolai kérdőív a 2003-as és 2004-es OKM során még magában foglalta azokat a kérdéscsoportokat, amelyek 2006-tól kezdve a telephelyi kérdőív részévé váltak: a tanulói összetételre vonatkozó, az iskola infrastruktúrájára, továbbtanulási arányaira, pedagógiai-szakmai gyakorlatára és a diákjai körében előforduló viselkedésformákra vonatkozó, valamint az iskola által felhasznált tankönyvek listájára vonatkozó kérdéseket. A telephelyi kérdőívek általános része ezen felül jellemzően a környéki beiskolázási lehetőségekre, az iskola épületének állagára, és a telephelyen tanító tanárok összetételére, értékelésére és szakmai továbbképzésére vonatkozó kérdésekkel egészültek ki; míg az iskolai kérdőívek elsősorban az iskolák pénzügyi helyzetét, a kompetenciamérésekkel kapcsolatos tapasztalatait tárták fel az

⁶ Az indexek képzésének módszertani háttere megtalálható a 2007-es OKM Országos jelentésének 78.-80. oldalán található Függelékben, az indexek és kompetencia-teszteredmények közötti kapcsolatra vonatkozó eredmények pedig a 11.-16. oldalon található Eredmények fejezetben.

iskola igazgatójára vonatkozó információkon felül. (A kérdőívek legfontosabb változóinak listáját és az egyes évek közötti eltéréseket az 1. számú melléklet mutatja be.)

Ágazati szintű elemzésre a 10. évfolyamos szakiskolás és középiskolás tanulók esetében van korlátozott lehetőség. Bár az OKM tanulói, iskolai és telephelyi szintű adatbázisai ágazati azonosítót nem tartalmaznak, az OKM adatbázishoz hozzákapcsolhatók a KIRSTAT iskolai adatbázis ágazati adatai⁷. Ez utóbbi intézményi és telephelyi szinten tartalmazza a szakiskolai és szakközépiskolai programok ágazati besorolását (minden telephelyre a két programtípus esetében külön-külön). Az ágazati besorolás 21 kategóriát tartalmaz (2. számú melléklet F4. táblázat). Ugyanakkor az ágazatok intézményekhez és telephelyekhez történő hozzárendelése nem egyértelmű, mivel előfordulhat, hogy egy intézményben vagy telephelyen több ágazatban is folyik képzés (2. számú melléklet F5. táblázat).

Kitekintés az elkövetkező évek méréseire (Jogsabályi háttér)

Az 1993. évi LXXIX. Köznevelési törvény (továbbiakban Kt.) 99.§ (4) értelmében az országos mérési feladatok keretében rendszeresen mérni, értékelni kell a nevelési-oktatási intézményekben folyó pedagógiai tevékenységet, így különösen az alapkészségek, képességek fejlődését; s e mérésnek a 2006. szeptember 1.-től hatályos 5. bekezdésének értelmében „...minden tanévben ki kell terjednie a köznevelés negyedik, hatodik, nyolcadik és tizedik évfolyamán minden tanuló esetében az anyanyelvi és a matematikai alapkészségek fejlődésének vizsgálatára. A szakiskola tizedik évfolyamán folytatott mérésnek az olvasás és szövegértés alapkészség vizsgálatára is ki kell terjednie.”

A 2008-as kompetenciamérés során került sor először a tanulók mérési azonosítóval való ellátására a Kt. 2. számú mellékletében meghatározottak szerint. A Kt. 2. számú, a köznevelési intézményekben nyilvántartott, kezelt személyes és különleges adatokról szóló mellékletének 2007. szeptember 1-től hatályos, 'A tanuló fejlődésének nyomonkövetése' c. fejezete meghatározza, hogy a lefolytatott országos mérés-értékelésekhez központilag elkészített, mérési azonosítóval ellátott dokumentum alkalmazható, amelyen nem szerepelhet olyan adat, amelyből a kitöltő tanuló azonosítható, s a mérési azonosítóval ellátott dokumentumok átadhatók a köznevelési feladatkörében eljáró oktatási hivatal részére. Ugyanakkor mivel a

⁷ Intézményi szinten az OM-azonosító alapján, telephelyi szinten az OM azonosító és a cím alapján kapcsolható össze a két adatbázis.

jogszabály azt is meghatározza, hogy a Kt. 99. §-ának (4)-(5) bekezdése alapján lefolytatott országos mérések, értékelések során az érintett tanulónál minden esetben azt a mérési azonosítót kell alkalmazni, amelyet az általa első ízben kitöltött dokumentumon alkalmaztak, a tanulói teszteredmények a 2008-as OKM-felmérésektől kezdve egyéni szinten is összekapcsolhatóak lesznek, így a diákok egyéni követésére lehetőség nyílik.

A kompetenciamérési adatok elemzési lehetőségei

A munkagazdaságtani kutatásokat tekintve a kompetenciamérési adatok legfőbb értéke az, hogy lehetőséget adnak a munkaerőpiacra néhány év múlva kilépők tudásának mérésére. Elemezhető a leendő munkavállalók alapkészségei átlagos szintjének alakulása időben, és vizsgálhatóak a nemek, régiók és a várható végzettségi szint, ill. az ágazatok közötti különbségek. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy a diákok esetében mért különbségek nem vetíthetők ki mechanikusan a jövőbeni munkavállaló népeségre. Egyfelől, a 10. évfolyamot követően, amikor utoljára vesz részt a kompetenciamérésben egy-egy korosztály, a diákok zöme még tanul, és az alapkészségei is fejlődhetnek. Másfelől, a diákok megoszlása a régiók, programtípusok és ágazatok között az iskolában csak részben felel meg a későbbi munkavállaló népeség megoszlásának. A diákok egy része később lakóhelyet vált; az adott programtípusban folyó képzésekből sokan lemorzsolódnak és alacsonyabb végzettséggel lépnek ki a munkaerőpiacra, míg mások az iskola befejezése után magasabb végzettséget szereznek (pl. szakiskola után érettségit); az adott ágazatbeli szakmában szakképesítést szerzők közül pedig sokan más ágazatokban fognak elhelyezkedni. Összességében azonban ezekkel a korlátokkal együtt is fontos tendenciákat jelezhet előre a kompetenciamérési adatok elemzése a munkavállalók tudása minőségének alakulásáról.

Mindezen túl a kompetenciamérések az egyik legfontosabb adatforrást jelentik a közoktatást vizsgáló empirikus kutatások számára. Ezek a kutatások számos olyan eredménnyel szolgálhatnak, amelyek közvetett módon a munkaerőpiaci kutatások, ill. a gazdaságpolitika szempontjából is érdekesek lehetnek, hiszen rávilágíthatnak az oktatási rendszer esetlegesen gyenge teljesítményének okaira és hozzájárulhatnak az oktatási rendszerből a munkaerőpiacra kilépők tudását javító oktatáspolitikai programok kialakításához. Az oktatási elemzési lehetőségek köre meglehetősen tág, az alábbiakban a teljesség igénye nélkül négy olyan kutatási területet említünk, amelyek közpolitikai szempontból különösen fontos eredményeket nyújthatnak.

- Iskolai inputok és intézményi jellemzők hatásának elemzése

A kompetenciamérési adatok lehetőséget kínálnak a különböző iskolai inputok, ill. szervezeti jellemzők a diákok tudására gyakorolt hatásának elemzésére. Ez kérdés az oktatás-gazdaságtani kutatások egyik központi témája (lásd pl. Hanushek (2002)), amely az oktatáspolitiká számára közvetlenül hasznosítható eredményeket nyújthat. Ha meg tudjuk becsülni azt, hogy egyes iskolai inputok (pl. a diákok óraszám, osztálylétszám, tanári végzettség stb.) vagy szervezeti jellemzők (az iskolai, ill. tanári autonómia mértéke és jellege, tanári keresetek meghatározásának különböző módszerei, stb.) milyen hatással van a tanulói teljesítményekre, akkor ez alapján megítélhető a lehetséges közpolitikai beavatkozások várható hatása, és ez összevethető a költségekkel is. Ezekhez az elemzésekhez elengedhetetlen a tanulói teljesítmények standardizált tesztekkel történő, egyéni szintű mérése.

- Iskolák közötti egyenlőtlenségek, szegregáció

Külön kutatási témaként említhetjük az iskolák közötti különbségek elemzését, ami méltányossági szempontból különösen fontos kérdés. Ezeket az egyenlőtlenségeket legalább három szempontból elemezhetjük; az iskolai inputokat, a tanulói teljesítményeket és a tanulói összetételt tekintve. Az iskolai inputok esetében fontos megemlíteni, hogy a kompetenciamérés iskolai és telephelyi adatai iskolai szintű kiadási adatokat is tartalmaznak, amelyek jelenleg Magyarországon más forrásból nem elérhetőek. Az iskolák tanulói összetételére vonatkozóan szintén a kompetenciamérés adatbázisa; a tanulói háttérkérdőív egyéni szintű adatai számítanak a legteljesebb (nagyon részletes és minden iskolára kiterjedő) adatforrásnak. Ezek az adatok lehetőséget adnak nemcsak az iskolák közötti és az iskolákon belül az osztályok közötti szegregáció elemzésére, de a tanulói összetétel és az iskolai ráfordítások, ill. a tanulói teljesítmények közötti összefüggések elemzésére is.

- Esélyegyenlőség az oktatásban

A kompetenciamérés egyéni adatai jól használhatóak az esélyegyenlőség és a társadalmi mobilitás, ill. annak korlátai elemzésére is. Méltányossági szempontból kiemelkedő jelentőségű kérdés, hogy a különböző családi háttérű diákok iskolai teljesítményei közötti különbségek milyen mértékűek és hogyan alakulnak, akár a különböző évfázatok, akár ugyanannak az évfázatnak a különböző életkorban mért teljesítményét tekintve. A jövőben

várhatóan rendelkezésre álló longitudinális adatok alapján azt is elemezhetjük, hogy a családi háttér mekkora hatást gyakorol a középfokú továbbtanulási döntésekre, és ez mennyiben érvényesül a tanulói teljesítmények közvetítésével vagy attól függetlenül, közvetlenül.

- Oktatáspolitikai programok hatásának vizsgálata

A kompetenciamérés alapvető és nélkülözhetetlen adatforrást jelent szinte minden jelentős és átfogó (azaz legalább részben a közoktatás általános minőségének javítását) célzó országos vagy helyi közpolitikai program hatásának vizsgálatához. Egy-egy ilyen program sikerét végső soron az alapján ítélni lehet meg, hogy a program hatására javultak-e a tanulói teljesítmények, akár az iskolák összességét tekintve (ha egy minden iskolát érintő beavatkozásról volt szó), akár az érintett iskolákban a programban nem részt vevő, de hasonló helyzetű iskolákhoz mérten.

Mivel az országos kompetenciamérési program csak néhány éve kezdődött és az adatok csak az utóbbi években váltak a kutatók számára hozzáférhetővé, kevés eddigi kutatási eredményről számolhatunk be.

Kézdi és Surányi (2008) kutatása a hátrányos helyzetű diákok integrált oktatásának hatását vizsgálta, az Országos Oktatási Integrációs Hálózat iskoláiban és hasonló, de a programban nem részt vevő iskolákban tanuló diákokat összehasonlítva. A kompetenciamérési adatokat felhasználták a kontrolliskolák kiválasztásánál és a program hatásának elemzésénél is: a program hatását a továbbtanulás mellett a diákok olvasás-szövegértési tudását tekintve vizsgálták. Az eredmények azt mutatják, hogy „... a programnak viszonylag kismértékű, de minden tekintetben pozitív hatását tapasztaljuk a tanulmányi eredményekben, a tanulók továbbtanulásában, olvasáskészségük fejlődésében” (198. o.).

Kertesi és Kézdi (2005) az általános iskolások képesség szerinti szegregációját vizsgálta. Az eredményeik azt mutatják, hogy a családi háttér erős hatást gyakorol a tanulói teljesítményekre, de úgy tűnik, hogy az iskola minőségének és a tanulói összetételnek is van hatása. A szegregált iskolákban tanuló diákok teljesítménye elmarad azon, a megfigyelhető egyéni jellemzőiket tekintve hasonló társaik teljesítményétől, akik nem szegregált körülmények között tanulnak, különösen az alacsony iskolázottságú (legfeljebb 8 osztályt végzett) szülők gyerekei esetében.

Hermann (2007) az iskoláskorú népesség hatását vizsgálta az általános iskolai ráfordításokra és a tanulói teljesítményekre. Az eredmények azt mutatják, hogy a gyereklétszám csökkenésével csökken az egy tanárra jutó diákok száma, azaz nő a tanári foglalkoztatásban mért fajlagos ráfordítás. Úgy tűnik, hogy az iskolai inputoknak ez a növekedése csekély mértékben ugyan, de javíthatja a kompetenciatesztekkel mért tanulói teljesítményeket.

A kompetenciamérési adatokhoz történő hozzáférés

Az adatokhoz történő hozzáférést a Kt. 99.§ (6) szabályozza olyan módon, hogy meghatározza, hogy „... az országos mérés, értékelés összesített és intézményekre vonatkozó eredményét az oktatásért felelős miniszter által vezetett minisztérium honlapján közzé kell tenni, és a mérés, értékelés során szerzett intézményi szintű adatokat – a további feldolgozhatóság céljából – hozzáférhetővé kell tenni”. Ezen felül a tanév rendjéről szóló évenkénti OKM-rendelet határozza meg, hogy meddig köteles az Oktatási Hivatal az intézményi szintű elemzéseket az intézmények vezetőinek, az intézményi és a fenntartói szintű elemzéseket a fenntartóknak, az országos elemzést pedig az Oktatási és Kulturális Minisztériumnak megküldeni. Az évenkénti OKM-rendelet szabályozza továbbá azt is, hogy meddig köteles az Oktatási és Kulturális Minisztérium az országos elemzést – tájékoztatás céljából – a Közoktatás-politikai Tanácsnak és az Országos Köznevelési Tanácsnak megküldeni, valamint nyilvánosságra hozni.

Lévén a kompetencia-felmérések célja a teljes közoktatási rendszer teljesítményének megismerésén és értékelésén túl az is, hogy elősegítse az iskolák pedagógiai-szakmai mérési-értékelési gyakorlatának kialakítását, az Oktatási Hivatal Közoktatási Mérési és Értékelési Osztályának honlapján, a www.kompetenciameres.hu internetes oldalon letölthető (és az intézményekhez CD-n eljuttatott) software-ek segítségével a fenntartói, iskolai és telephelyi jelentései – az ún. FIT-jelentések – előállíthatók, valamint segítségével a központi elemzésekben résztvevők köre kiterjeszhető a mérésben résztvevő összes tanulóra. Így az intézményeknek egyéni elemzések készítésére, és intézményüknek az országos összesítés utáni képbe történő beillesztésére is módjuk nyílik. Mivel az iskolai, fenntartói jelentések közérdekű adatnak minősülnek, azok nyilvánosságáról a tanulói adatokkal ellentétben speciális jogszabály nem rendelkezik; így az imént említett software-ek használatára bizonyos

megkötésekkel⁸ vendég felhasználók is jogosultak, valamint az említett honlapon minden látogató számára hozzáférhetők a kompetenciamérésekkel kapcsolatos tanulmányok, összefoglalók, gyorsjelentések. Kutatói szemszögből ugyanakkor a FIT-jelentések nem felhasználóbarátok, mivel az egyes jelentések külön intézményekre, telephelyekre vagy fenntartókra állnak rendelkezésre, a különböző elemzések és gyorsjelentések pedig aggregált adatokat közölnek.

4. táblázat: A 2006-os OKM nyilvános adatfile-jaiban megtalálható változók listája

tanulói szintű adatfile	technikai azonosító számok
	a tanuló súlya, a hibaszámításhoz használt Bootstrap-súlyok ⁹ a tanuló standard képességpontjai és szórásuk, a tanuló képességszintjei tanulói indexek
	a jelenléti ív és a tanulói kérdőív adatai, információ a tesztfüzet kitöltöttségéről aggregált adatok (település, telephely, fenntartó jellemzői)
telephelyi szintű adatfile	technikai azonosító számok
	a telephely súlya és a hibaszámításhoz használt Bootstrap-súlyok a telephely tanulóinak átlagos standard képességpontjai és szórásuk a telephely tanulóinak átlagos családi háttér-indexe a telephelyi kérdőív adatai
	telephelyi indexek (felújítás, speciális tanterem, pedagógusok alulképzettsége és hiánya, tanulók csoportosítása, továbbtanulási arányok, tanulók összetétele, tanulási nehézségekkel küzdők, fegyelem, motiváció, költségvetés, szülők és az iskola kapcsolata) a telephely súlya és a hibaszámításhoz használt Bootstrap-súlyok
iskolai szintű adatfile	technikai azonosító számok
	aggregált adatok a székhelyre vonatkozóan (6: településtípus, 8: település, telephely, fenntartó jellemzői, 10: fenntartó technikai azonosítója és típusa) az iskola tanulóinak átlagos standard képességpontjai és szórásuk (6. évfolyamon a mintavétel módja miatt nincs ilyen adat)
	az iskolai kérdőív adatai iskolai indexek (kategorizált változók, személyi és költségvetési adatok) az iskola súlya és a hibaszámításhoz használt Bootstrap-súlyok

Forrás: Leírás a 2006. évi Országos Kompetenciamérés (OKM 2006) nyilvános adatfájljaihoz, elérhető: http://kompetenciameres.hu/2006/adatfajl/leiras_az_okm_2006_adatfajlokhoz_orszmer_2007.pdf

A 2006-os OKM-felméréstől kezdve lehetőség van a kompetenciamérések három magasabb évfolyamának adatait tartalmazó nyilvános, tanulói, telephelyi és iskolai szintű adatfile-jainak letöltésére, amelyekben viszont a megfigyelések azonosítása egy saját technikai azonosítóval történik, és semmilyen olyan információt nem tartalmaz, amely alapján az egyes tanulók, intézmények, telephelyek egyértelműen azonosíthatók lennének. A különböző szintű adatfile-

⁸ A 4. osztályos felmérés jelentéseihez pl. kizárólag a fenntartók, ill. a telephelyek férhetnek hozzá az Oktatási Hivataltól kapott azonosító és jelszó segítségével.

⁹ Az egy iskolában tanuló diákok egyéni teljesítményének összefüggése miatt a központi elemzésben az egyéni teljesítmények becslési standard hibáinak számításához a Jackknife-módszert, az iskolai teljesítmények becslési standard hibáinak számításához a Bootstrap-módszert alkalmazták. A felhasznált módszertan részletesen megtalálható: Balázs et al. (2006, 23. – 30. o.).

ok a saját azonosítók mentén összekapcsolhatók, viszont más közoktatási adatbázisból származó információk nem társíthatók az adatfile-okhoz. A 2006-os nyilvános adatfile-ok változóinak listáját a 4. táblázat tartalmazza.

Az OM-azonosítót is tartalmazó adatfile-ok a jelenlegi gyakorlat szerint kutatói kérésre hozzáférhetőek, az OKÉV-vel kötött egyéni megállapodás alapján; ezekre külön jogszabályi rendelkezés nincsen. Most még nyitott kérdés, hogy 2008 után a kutatási szempontból különösen fontos egyéni tanulói azonosítókat tartalmazó (és ezáltal egyéni szintű panelbe fűzhető) adatfile-ok hozzáférhetőek lesznek- a kutatók számára.

A kompetenciamérési adatok korlátai, hiányosságai

Az OKM-adatbázisokkal végzett elemzések egyik korlátja a tanulói háttér-kérdőívekben, iskolai és telephelyi kérdőívekben tapasztalható válaszmegtagadás, illetve azon, a tesztfüzetek kitöltése alól nem mentesített, jellemzően nem sajátos nevelési igényű diákok bizonyos mértékű aránya, akik nem rendelkeznek érvényes kompetencia-teszteredménnyel¹⁰. Egyéni szinten a 2006-os és 2007-es felmérés viszonylatában szisztematikus, mindkét évre jellemző összefüggés figyelhető meg az átlagos kompetencia-teszteredmény és a válaszmegtagadási attitűdök között; iskolai és telephelyi szinten pedig az iskola/telephely településtípusa, fenntartójának típusa, az iskolában/telephelyen előforduló képzési típusok, ill. az iskolára/telephelyre jellemző sajátos nevelési igényű és hátrányos helyzetű diákok arányának dimenziói mentén. Nem tapasztalható ugyanakkor mindkét elemzés során azonos tartalmú összefüggés tanulói szinten a nem, iskolai szinten az átlagos kompetencia-teszteredmény és a válaszmegtagadási jellemzők között, míg telephelyi szinten csak a 2006-os elemzés során rendelkeztek a válaszmegtagadó telephelyek szignifikánsan gyengébb átlagos kompetencia-teszteredménnyel. Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy mind az érvényes kompetencia-teszteredménnyel nem rendelkező diákok arányát, mind az OKM keretében felvett kérdőívekben tapasztalható válaszmegtagadási arányokat tekintve csökkenő tendencia volt jellemző 2006-ról 2007-re.

A háttér-kérdőívek kitöltésével kapcsolatos problémát jelentenek továbbá a pontatlanul megadott, valótlán válaszok, adathibák; az iskolai kérdőív esetén pl. az iskola költségvetésére

¹⁰ A válaszmegtagadási jellemzők részletes kifejtése megtalálható az MTA-KTI „A közoktatás teljesítményének mérése-értékelése” programjának KOSTB 102. és KOSTB 104. produktumaiban.

(fajlagos kiadásaira) vonatkozóan, egyéni szinten pl. a jelenléti ív alapján nem korrigálható osztályzatok, tanulmányi átlageredmények tekintetében.

Az adatforrással végzett elemzések egyik legfontosabb korlátja, hogy egyéni szinten jelenleg csak keresztmetszeti elemzésekre ad lehetőséget. 2010-től kezdve (ekkor vesznek részt másodszor a mérésben a 2008-ban megkérdezett 4., 6. és 8. évfolyamos diákok) az egyéni tanulói azonosító bevezetésével lehetségessé válik a tanulók egyéni fejlődésének vizsgálata és az iskolák teljesítményének pontosabb, hozzáadott-érték típusú elemzése is. Bár már a 2001-es és 2003-as felmérésben is részt vettek egy adott évjárat diákjai két alkalommal, a fejlődési trendjük nem volt elemezhető, mivel a két időpontban felvett tesztek nem voltak összevethetők egymással (Balázsi et al. (2006)). A 2003-as és későbbi felmérések feladatai az évről évre változatlan tartalmú és titkos, ún. Core-teszt segítségével azonos nehézségi szintre hozhatók. Ezt a tesztet minden évben hozzávetőlegesen csak 3000 véletlenszerűen, országosan reprezentatív módon kiválasztott diák írja meg, és így felmérhető, hogy az évek során hogyan változott a tanulók átlagos képessége és eloszlása az egyes képességszinteken (Balázsi et al. (2006)).

Az adatbázisban nincs információ arról, hogy a 10. évfolyamon szakközépiskolában és szakiskolában tanulók milyen ágazatba sorolt programban tanulnak. Bár ez a hiány a KIR-STAT adatok alapján részben pótolható, célszerű lenne az OKM tanulói háttérkérdőívben és/vagy a jelenléti ívben ezt is rögzíteni.

Hivatkozások

Balázsi Ildikó – Szabó Annamária – Szabó Vilmos – Szalay Balázs – Szepesi Ildikó (2006): Országos Kompetenciamérés 2004. Összefoglaló tanulmány, Sulinova Kht. 2006, elérhető: http://kompetenciameres.hu/2004/OKM2004_osszefoglalo_tanulmany.pdf

Hanushek, E. A. (2002): Publicly Provided Education, NBER wp8799

Hermann Zoltán (2007): Demográfiai változás, tanár-foglalkoztatás és az általános iskolai oktatás eredményessége, konferencia-előadás, Magyar Közgazdaságtudományi Egyesület konferenciája, Budapest, 2007. december 19-20.

Kertesi Gábor – Kézdi Gábor (2005): A képesség szerinti iskolai szegregáció mértéke és következményei Magyarországon. Számítások a 2003. évi kompetenciafelvétel adatain,

konferencia-előadás, Közoktatás, iskolai tudás és munkapiaci siker, az MTA KTI és az MTA Munkatudományi Bizottságának éves konferenciája, Mátraháza, 2005. november 18-19.

Kézdí Gábor – Surányi Éva (2008): A hátrányos helyzetű tanulók integrált oktatását segítő OOIH-program hatásvizsgálata. Módszertani háttér és néhány eredmény, Fazekas K. (szerk.): Közoktatás, iskolai tudás és munkapiaci siker, KTI könyvek 9., MTA KTI, 169-199.

Országos Kompetenciamérés 2007, Országos jelentés; elérhető:

<http://kompetenciameres.hu/2007/OKM2007Orszagosjelentés.pdf>

Mellékletek

1. SZÁMÚ MELLÉKLET: AZ ELEMZÉSI SZEMPONTBÓL ÉRTÉKES VÁLTOZÓK LISTÁJA

F1. táblázat: Az OKM tanulói háttér-kérdőívének kérdéscsoportjai, 2003-2008

kérdéscsoport	előforduló kérdések, kérdések jellege (példák)	kérdéscsoport előfordulása az egyes évektől kezdve
<ul style="list-style-type: none"> – szülők iskolai végzettsége – szülők munkaerőpiaci státusza – a tanuló saját végzettségére vonatkozó aspirációk – háztartás jellemzői – a tanuló olvasási szokásai – a család birtokában lévő anyagi javak 	<p>(legmagasabb iskolai végzettség)</p> <p>(rendszeresen) dolgoznak-e? munka jellege a szellemi/fizikai munka és terület törésvonalak mentén; beosztás szintje</p> <p>(legmagasabb iskolai végzettség)</p> <p>háztartás összetétele, mérete; testvérek, nappali tagozatos iskolás, óvodás, már nem iskolás gyermekek száma a családban hány könyvvel rendelkezik a háztartás? tanuló szeret-e olvasni; olvas-e saját szórakozásra? a tanuló könyvkölcsönzési és/vagy könyvtár-látogatási szokásai; könyvtár megléte a tanuló lakókörnyezetében a háztartás ingóságai; rendelkezik-e a tanuló internet-hozzáféréssel? saját ingóságok (könyv, íróasztal, szoba, számítógép)</p>	2003-
<ul style="list-style-type: none"> – az iskola, osztály jellemzői – a tanuló tanulmányi eredményei – a tanuló tanórán kívüli egyéb foglalkozásokon való részvétele (iskolában) 	<p>az iskola típusa; az osztály tanterve, tagozata; a tanuló állandó lakóhelyén körzeti iskolában tanul? iskolába való eljutás módjai, ideje</p> <p>osztályzatok: matematika, magyar nyelv és irodalom, magatartás, szorgalom; tanulmányi átlageredmény</p> <p>korrepetálás; szabadidős tevékenységek: tehetséggondozó foglalkozás, szakkör, sportkör, művészeti csoport, énekkar, ...</p>	2004-
<ul style="list-style-type: none"> – a tanuló neme, születési dátuma – a tanuló állandó lakhelye – a tanuló közoktatásban való részvétele – a család szociális helyzete – szülők kora – lakás mérete – szubjektív jövedelmi helyzet – családdal közösen végzett tevékenységek köre 	<p>(település neve és irányítószáma)</p> <p>hány évig járt óvodába? hány évesen kezdte az iskolát? osztályt ismételt-e? eddigi iskolái; az esetleges iskolaváltoztatás okai iskolában: kedvezményes/ingyenes étkezés/tankönyvek; nevelési segélyben, rendszeres gyermekvédelmi támogatásban való részesülés</p> <p>szobák száma</p> <p>házi feladat elkészítése; iskolai történések megbeszélése; közös üdülés; társasjáték; sport; múzeumlátogatás; ...</p>	2006-

– a lakóhely biztonsága,
környéken élő családok
helyzete

– szülők iskolai aktivitása – nyári szünetes tevékenységek	szülői értekezletek látogatása, tanárokkal való kapcsolattartás iskolai/nem iskolai szervezésű nyári programokon való részvétel	2007-
--	--	-------

Megjegyzés: Az, hogy egy kérdéscsoport szerepelt-e az adott évben, nem jelenti feltétlenül, hogy a 2. oszlopban feltüntetett kérdések mindegyike szerepelt az adott évben.

F2. a) táblázat: Az OKM iskolai kérdőívének jellemző kérdéscsoportjai, 2003-2004

kérdéscsoport	előforduló kérdések, kérdések jellege (példák)	kérdéscsoport előfordulása
– a tanulók képességek szerinti megoszlása – az iskolára jellemző létszám adatok*	matematika, szövegértés-olvasás tanulók, főállású/részmunkaidős tanárok, nyelvtanárok, informatikatanárok száma	2003
– a tanulók (édes)anyjuk iskolai végzettsége szerinti megoszlása – az iskola infrastruktúrája**	(legmagasabb iskolai végzettség, képzési típusonként) kellő számú tanterem, tornaterem, nyelvi labor, fénymásoló, könyvtár jellemzői,; problémát jelent-e a felszereltség a diákok tanulmányai szempontjából? (képzési típusonként)	2003
– a tanulók motiváltsága, a diákélet légköre, a diákok körében uralkodó normák** – az iskolára jellemző pedagógiai gyakorlat**	tanárok tisztelete, tanulók közötti erőszak kérdése, tanulók tanulással kapcsolatos értékrendje, gyakori hiányzás, fegyelmezetlenség, előforduló alkohol/kábítószerfogyasztás, ... osztályok összeállításának szempontjai; veszélyeztetettek, lemaradók felzárkóztatásának, támogatásának módszerei; korrepetálás biztosítása, differenciált oktatás alkalmazása a különböző képességű és érdeklődésű tanulók számára, ...	2003, 2004
– a tanulmányi nehézségekkel küzdő tanulók aránya** – tanulók életkörülményeik, szociális helyzetük alapján tört. megoszlása** – továbbtanulási arányok** – a kompetenciamérések tapasztalatai az iskolában*	tanulási, magatartási, beilleszkedési problémákkal küzdő; évfolyamismétlő, lemorzsolódó, ... HH; egészségügyi, anyagi problémákkal küzdő; jó körülmények között élő; kisebb településről, tanyáról bejáró, munkanélküli szülőkkel rendelkező; intézeti/állami gondozott, nevelési segélyben, szociális támogatásban részesülő, ... (képzési típusonként) az eredmények felhasználhatóságának lehetőségei és korlátai, további szükséges információk; a jelentések értelmezésének problémái; hogyan teljesített az iskola az előzetes becsléshez képest?	2003, 2004
– a tanórákon kívüli egyéb szabadidős tevékenységeket, lehetőségeket igénybevevő tanulók száma – felhasznált tankönyvek** – az iskola pénzügyi helyzete*	különórák, tanulás-módszertani foglalkozások, napközitthon/tanulószoza, szakkör/önképzőkör, sportkör, művészeti csoport, énekkar matematika, irodalom, magyar nyelv fenntartó hozzájárulása az állami normatíván felül; (sikeres) pályázatok száma	2004

Megjegyzés: Az, hogy egy kérdéscsoport szerepelt-e az adott évben, nem jelenti feltétlenül, hogy a 2. oszlopban feltüntetett kérdések mindegyike szerepelt az adott évben.

* 2006-tól kezdve az iskolai kérdőívben szintén megtalálható kérdéscsoport.

** 2006-tól kezdve a telephelyi kérdőívben megtalálható kérdéscsoport.

F2. b) táblázat: Az OKM iskolai kérdőívének jellemző kérdéscsoportjai, 2006-2008

kérdéscsoport	előforduló kérdések, kérdések jellege (példák)
– az igazgató személyére von.	kor, felsőfokú végzettségének szintje, tagozata, diplomáinak száma, igazgatói kinevezésének éve, előző munkaköre, munkahelye, ...
– pedagógus-, és nem pedagógus-munkakörben dolgozók létszámadatai*	külön: gyesen, gyeden lévő; pedagógus végzettségét jelenleg megszerző
– ~ tanító személyek előfordulása az iskolában	pedagógusvégzettséggel nem rendelkező tanító; az általa oktatott tárgyból pedagógusvégzettséggel vagy szakképzettséggel nem rendelkező tanító (száma)
– betöltetlen pedagógus-álláshelyek	bevételek, kiadások, pedagógusok átlagkeresete
– iskola költségvetése	az eredmények felhasználhatóságának lehetőségei és korlátai;
– a kompetenciamérések tapasztalatai az iskolában	a kompetencia-eredményekről tájékoztatottak köre

F3. táblázat: Az OKM telephelyi kérdőívének jellemző kérdéscsoportjai, 2006-2008

kérdéscsoport	előforduló kérdések, kérdések jellege (példák)	kérdéscsoport előfordulása
– tanulói létszámadatok	(képzési formánként)	
– osztályok száma	(képzési formánként)	
– telephelyi épület	elhelyezkedése, jelenlegi állaga, felújításának éve, tantervek száma	
– a telephely pénzügyi helyzete	kiadások	
– környéki beiskolázási lehetőségek	(képzési formánként)	2006-2008
– ~ tanító személyek előfordulása, létszáma	pedagógusvégzettséggel nem rendelkező; az általa oktatott tárgyból pedagógusvégzettséggel vagy szakképzettséggel nem rendelkező, új tanár, távozó tanár; (szakos végz. szerint: milyen végzettségű pedagógusokból van hiány?)	
– a telephelyi infrastruktúra	számítógépek száma, könyvtár	
– továbbképzési formákban résztvevő tanárok aránya	szaktárgyi, vezetői, pedagógiai mérési-értékelési, ... továbbképzések	2007, 2008
– a tanárok munkájának értékelési szempontjai	szaktanácsadók, kollégák észrevételei, diákok teljesítménye, ...	2008
– tanulói felvételi gyakorlat	válogatás szempontjai	
– a telephelyre jellemző pedagógiai gyakorlat	osztályok összeállításának szempontjai; veszélyeztetettek, lemaradók felzárkóztatásának, támogatásának módszerei; korrepetálás biztosítása, differenciált oktatás alkalmazása a különböző képességű és érdeklődésű tanulók számára, ...	
– a tanulók életkörülményeik, szociális helyzetük alapján tört. megoszlása	csonka családból származó; egészségügyi, anyagi problémákkal küzdő; jó körülmények között élő; kisebb településről, tanyáról bejáró, munkanélküli szülőkkel rendelkező; intézeti/állami gondozott, nevelési segélyben, szociális támogatásban részesülő, roma származású, ...	2006-2008
– a tanulmányi nehézségekkel küzdő tanulók aránya	tanulási, magatartási, beilleszkedési problémákkal küzdő; évfolyamismétlő, lemorzsolódó, ...	képzési formánként külön kérdőív
– szülői jellemzők, szülői elvárások	szülői aktivitás, munkanélküliek/diplomások/alkoholisták aránya, elvárásaik a tanulmányi követelményszinttel kapcsolatban	
– a tanulók motiváltsága, a diákok körében uralkodó normák, az előforduló viselkedésminták	tanulók tanulással kapcsolatos értékrendje, rendszeres hiányzás, rongálás, verbális agresszió, dohányzás, alkohol/drogfogyasztás, lopás, terhesség, függőség, fizikai bántalmazás a gyermekek között, rendbontás a tanteremben ...	
– továbbtanulási arányok	(képzési formánként)	
– felhasznált tankönyvek	matematika, irodalom, magyar nyelv	2006, 2008

Megjegyzés: Az, hogy egy kérdéscsoport szerepelt-e az adott évben, nem jelenti feltétlenül, hogy a 2. oszlopban feltüntetett kérdések mindegyike szerepelt az adott évben.

2. SZÁMÚ MELLÉKLET: ÁGAZATI SZINTŰ ELEMZÉSI LEHETŐSÉGEK

F4. táblázat: A szakközépiskolai és szakiskolai programok besorolásánál alkalmazott ágazati kategóriák a KIR-STAT adatbázisban, 2007/2008

agrár	4 Élelmiszeripar 5 Mezőgazdaság
gazdasági és szolgáltatási	8 Kereskedelem-marketing, üzleti adminisztráció 9 Közgazdaság 10 Ügyvitel 11 Vegyes- és szolgáltatóipar 12 Vendéglátás-idegenforgalom
humán	15 Egészségügy 16 Művészet 17 Oktatás 18 Szociális szolgáltatások
műszaki	20 Elektrotechnika-elektronika 21 Építészet 22 Faipar 23 Gépészet 24 Informatika (szoftver) 25 Könyvüipar 26 Környezetvédelem-vízgazdálkodás 27 Közlekedés 28 Nyomdaipar 29 Vegyipar

F5. táblázat: Az intézmények és telephelyek megoszlása aszerint, hogy hány ágazatban működik a képzés, szakközépiskolai és szakiskolai programok, 2007/2008

ágazatok száma	Szakközépiskolai programok				Szakiskolai programok			
	intézmények		telephelyek		intézmények		telephelyek	
	N	%	N	%	N	%	N	%
1	206	36.65	246	40.46	214	59.61	256	65.31
2	175	31.14	187	30.76	63	17.55	62	15.82
3	87	15.48	97	15.95	25	6.96	22	5.61
4	52	9.25	49	8.06	10	2.79	9	2.30
5	20	3.56	16	2.63	15	4.18	12	3.06
6	13	2.31	9	1.48	23	6.41	23	5.87
7	5	0.89	3	0.49	6	1.67	6	1.53
8	4	0.71	1	0.16	2	0.56	2	0.51
12					1	0.28		
össz	562	100	608	100	359	100	392	100